

BOCSKAI ISTVÁN VÉGRENDELETE

Én Bocskai István, Istennek kegyelmességéből Magyarországnak és Erdélynek fejedelme, székelyek ispánnya. Noha testemben a Szent Istennek látogatásából ennyi időtől fogván való betegségem miatt erőtlén voltomat esmérem, de elmémben és lelkiesméretemben csendes lévén s meggondolván az halálnak minden rendeken személy válogatás nélkül való uralkodását és annak órájának bizonytalan voltát, ilyen testamentom tételtem rendelem meghitt lelkipásztorom és igaz idvességre tanítóm Alvinczi Péter uram előtt, Eörvendi Pál uram tanácsink s kincstartónk előtt és Péchi Simon deák meghitt belső secretariusom előtt:

Igaz keresztény hitemről először és vallásomról, mellyel idvességemre az én kegyelmes Istenemnek, Teremtőmnek tartozom: ilyen vallást tészek: hogy vallom az Atyát, Fiát, és Szent Lelket, a tellyes Szent Háromságot egy bizony Istenségben lenni, és az egy Ur Jézus Krisztusnak érdeméért minden bűnömnek bocsánattyát, és noha ifjúságomtól fogva minden életemet, mind ő Szent Istensége, mind az emberek előtt jó lelki esmérettel igyekeztem viselni: de mint Ádámtól származott és gyarlóság alá vettetett ember, por, hamu, nem angyal lévén, a bűnnek terhe alá vettetettnek vallom, és esmérem magamat lenni; de erős és bizonyos hitem minden én bűneimnek bocsánatja felől oly vagyok, az én Idvezítő Kristusomnak érdeméért, hogy ha mind a széles világnak bűneit, és annak számlálhatatlan voltát egyedül cselekedtem volna is, és terhe rajtam volna, az én Idvezítő Kristusomnak minden hivekért, és érettem is szegény bűnös férgeért a keresztfán ki-ontott csak egy csep vére is azoknál nagyobb, hathatósabb és érdemesebb lévén, én róllam azt el-mosta, Szent Attyánál nékem azzal kegyelmet és engesztelést szerzett, és az én igaz hitem mellett, engemet az Idvezülendők száma közébe rendelvén, a Szenteknek örök életre választott seregében, társaságában részessé, tett, és e képen minden kétség nélkül bizonyos lévén

Idvességem felől, az én lelkemet ajánlom az én Idvezítő Istenemnek kezében, testemet pedig viszontag a földnek, közönséges Anyánknak hagyom, az honnét vétetett, tudván, hogy por volt, és ismét porrá kell lenni. De viszontag az igazaknak és idvezülendőknek száma között halottaiból az is fel-támadván az örök életre, az idvességre, dicsőségre minden Szentekkel egyetemben vitetik.

Hitemről és idvességes örök életemről bizonyos vallást tévén, veszem szemem eleibe ifjúságomtól fogva való életem viselését, és minthogy minden emberi háládatosság között Hazánknak, Nemzetünknek tartozunk mindenek felett több jóval, Erdély Országot mind édes Hazánkat, ki minket szült, nevelt, és tartott, kinek sok javát vettük, és lassan lassan valamire Istennek kegyelmességéből egész életünkben vezéreltettünk, eredeti mind azoknak Hazánkából volt: azonképen holtunk után is hírünket ott igyekezünk inkább terjeszteni, nevelni és dicséretes emlékezetünket hagyni.

Intjük azért és kérjük atyafiúi szeretettel abban a kedves Hazánkban lévő minden hiveinket kicsinytől fogva nagyig, vegyék csendes füllel és elmével, és adgyanak hitelt ilyen állapotunknak, mikor minden emberi hír, dicsőség-kivánást és kedve-keresést hátra hagyván, utolsó akaratunkról teszünk bizonyosságot.

Hogy a mi némü romlások és vérontások az elmúlt esztendőben abban a kedves Hazánkban estenek, nem mi tanácsinkból, akaratunkból se tettésünkéből lettenek, mert nem hogy romlására; hanem inkább javára s meg-maradására igyekeztünk, sőt kész lettem volna mindenkor még életemnek el-fogyásával is néki szolgálni, ha az idő úgy hozta volna.

Inkább annakutánna nagy méltatlanul, és minden igaz ok nélkül sok javainkból megfosztatván, és határin kívül mint egy számkivetésben lévén, valamiben az én szolgálatom kívántatott s valamikor erőm felett is magam fejét, életét személyem szerint koczára vetvén, éjjel-nappal kész voltam, noha az idő alatt jószágomból ugyan ki-rekesztetvén voltam.

Most utóiban ilyen számkivetett állapotomban, mikor a Római Császár Ő Felsége hűsége mellől, kit annakelőtte sok hasznos emlékezetes, és az egész keresztyénségnek javára való szolgálatommal magamhoz kapcsoltam vala, ugyan az Ő Felsége tisztviselői éles kardyokkal, fegyverekkel, és az ő Felsége ágyuival váraim foglalásával minden törvény nélkül elkergetének az ő Felsége hivsége mellől, életem oltalmáért fegy-

vert fogván az ő Felsége hadai ellen, és szerencsét próbálva igaz igyemben, és nyilvánvaló igazságomban Isten meg-segitvén, olly áldását mutatta dolgaimban ki, mind magam, és minden emberi reménség kívül, mint Mósest régen a pásztorságból, Dávidot a juhok aklából, a bujdosó számkivetett Jephtét kivette, és a Népek fejedelmévé, királyává tette; azonképen engemet is nagy kegyelmesen először magam Nemzetéből, kik hiteknek és régi szabadságoknak meg-kereséséért mellém támadtanak volt, fejedelemmé választván: azután egész Erdély Országa is hasonló állapotra fogadván; mellyben annakutánna csak hamar a két hatalmas császárok közül az egyik, a török meg is koronázott, a másik ezen fejedelemségben confirmálván, az Imperiumi Fejedelmek között vett. Melly csudállatos velem való nagy jótéteményéért noha én tehetséggel tellyes életemben éjjeli és nappali hálaadással tartoznám; de most ilyen állapotomban, a mellybe az ő szent akarattyából jutottam, le-borulván előtte tellyes szivből rövid szóval örök hálákat adok ő Felségének, hogy engemet méltatlan férget minden időknék előtte erre rendelt és választott volt: légyen azért ő Istenségének szent neve, mennyen és földön mind örökké áldott, szent és dicséretes.

A Szent Istennek penig kegyelmessége után nagy háládatossággal veszem mindez jókat a Magyar Országi Uraktól, becsületes hiveimtől, hogy engemet mint csak egy hoháti számkivettett embert bujdosó állapotomban meg nem utáltak, és nem nézték azt, hogy nem ő Kegyelmeik között való, sem nem közöttök nőtt nevedett ember volnék, nem csak bé-fogadtanak ő Kegyelmeik, és nem csak szállást adtanak; hanem urokká és fejedelmekké nagy szeretettel és becsülettel választottanak; kiért én ő Kegyelmeiknek tellyes életemben való háláadó szolgálatra köteles levén, adósnak is tartván magamat, és meg-is bizonyítottam volna, hogy hasznos szolgálja lettem volna ő Kegyelmeiknek, ha életem határát a Szent Isten kegyességéből tovább nyújtotta volna.

Az Magyar Országi becsületes és vitézlő hiveinknek választása után Erdély Országa is, és minden rendek vettének, és szabad akaratjuk szerint nyilván választottak az ott való fejedelemségre, kiknek mindenféle ellenségektől való megszabadításában és csendes állapotra való juttatásában, magam személyem szerint itt kün való hiveimmel együtt, mint fáradtam, munkálódtam, ő magok lehetnek bizonyások.

Szivem örvend rajta és Istennek érette nagy hálákat adok,

hogy én ő Kegyelmeket és az Országot mint édes Hazámat most mindenféle ellenségtől meg-szabadult állapotban hagyhatom.

Belső egymás között való fel-zavarodott dolgok, hogy az idő alatt hirtelen le nem csendesedtenek, azt az itt kün való foglalatoságnak, és hoszszu betegségünknek tulajdonítsák, mert arra is mennél hamarább gondunk lett volna. Azért legelsőbben is Erdély Országában minden hiveinket, és abban minden rendeket nagy atyafiui szeretettel, s jóakarattal követünk, ha mi fogyatkozás dolgainkban esett volna, vagy ifjuságunktól fogva akárkinek tellyes életünkben, vagy uri vagy fejedelmi állapotunkban valamit vétettünk volna, az egy élő Istennek kedvéért minékünk meg-bocsássa, hogy ő is Istentől bűneinek bocsánatját vehesse.

Azonképen a Magyar Országi becsülletes hiveinket, mind urakat, nemeseket, községet, és az egész hajdu vitézeinket is kicsinytől fogva nagyig kérjük, hogy ha mi valamikor az ő Kegyelme jó akarattyának háládatossággal meg nem felelhetünk volna, vagy valakinek marhájában, javaiban ez háború idő alatt kárvallása történt volna, azt nem nekünk, hanem az időnek tulajdonítsa. Ha kinek pedig vagy szónkból, vagy egyéb cselekedetünkéből valamit vétettünk volna, kicsinytől fogva nagyig atyafiui szeretettel kérjük, és követünk minden rendeket az egy élő Istennek kedvéért, és az ő szent Fiának érdeméért minékünk meg-bocsássanak, és holtunk után méltatlan dolgokkal minket ne terhellyenek.

Ezeknek utánna mint Nemzetemnek, Hazámnak igaz jóakarója, fordítom elmémet a közönséges állapotnak elrendelésére, és abból is az tanácsomat, tetszésemet igazán, és jó lelki-esmérettel meg-hagyom s irom, szeretettel intvén mind az Erdély és Magyar Országi Hiveinket az egymás között való szép egyességre. Atyafiui szeretetre az Erdélyiekért, hogy Magyar Országtól, ha más fejedelemség alatt léznek is, el ne szakadjanak. A Magyar Országiakat, hogy az Erdélyieket tőlök el ne taszítsák, tartsák ő attyokfiainak, és ő véreknek, tagoknak.

Ha a fejedelemségek, a mint szokott lenni, vagy Erdélyben, vagy Magyar Országban változnak, ő magok között a Respublicák az egyességet a Confoederatio szerént tartsák meg, és az idő ha mit hoz, egymás javát örvengyék, és egymás nyavalyáját fájlallyák, és mindenben oltalommal, segítséggel legyenek egymásnak, mert tudó dolog az, hogy a vissza-vonással

nagy birodalmak is el-romlanak: viszontag az egyességgel kicsinyek is nagyra nevednek. Magyar Országot is, a mi Nemzetünket idegen földről ki-szállítván az egyesség, erre a szép földre plántálta, naggyá nevelte, és sokáig floeáltatta a visszavonás viszont megszagatta, elrontotta, és ebbe a jó napba hozta, mellyben mostan vagyon; szánkban az izi, az egynehány eszten-dőkben micsoda romlást hozott, hogy az Magyar egymást vágta rontotta, minden nemzetségeknek, még az nyilvánvaló ellen-ségeinknek is előtte, szidalmunkra, gyalázatunkra, óllyon az Isten minden keresztény lelki-esméretet annak, s a félének csak gondolattyától is.

Az egyességnek pedig örökösen való megtartásában ezt az utat látjuk: A fejedelemségek ha szintén változnának is, mindenik helyen a szabad választás szerént, de a Respublicáknak soha egymás ellen senki ingerléséből, izgatásából ne törődgyenek. Valameddig pedig a Magyar Korona ott fen nálunknál erősebb nemzetségnél, a németnél lészen, és a magyar Királyság is a németeken forog, mindenkor szükséges és hasznos egy magyar fejedelmet Erdélyben fen-tartani, mert nekik is oltalmokra, javokra lészen. Ha pedig Isten azt adná, hogy a Magyar Korona, Magyar Országban magyar kézhez kelne, egy koronás királyság alá, ugy az Erdélyieket is intyük, nem hogy attól el-szakadnának, vagy abban ellent tartanának, de sőt segélyék tehetségek szerént, és egyenlő értelemből azon Korona alá a régi mód szerént adják magokat. Melly dologról, ha valaha hitel felett való Confederatio lehet közöttük, felette igen javallyuk.

Az Magyar Országi állapotot arra hadgyuk, hogy mint Császár ő Felségével végezetünk vagyon, a szerént minden foglyok exequáltassanak, és a Szent Békesség, kit egyszer véghez vittünk, fel ne bomllyon, sőt meg-erősitessék.

Az Erdélyi állapot minthogy szabados dispositio alatt vagyon, noha tudgyuk, hogy azon Nemes Orzágnak eleitől fogván való szabad választása volt, most is abban ő Kegyelmeknek semmit sem derogálván, tartozásunk szerént mégis az ő Kegyelmek javáért utánnunk olly successort nevezünk, kit ő Kegyelmek javokra, meg-maradásokra esmérünk lenni. Inttyük szeretettel, ne difficultálják, vegyék ebből a mi tettzésünket, és noha mind öreg idejü embereket és magunk vér szerint való attyafiait ez állapotra méltán magunk szolgálattyának tekintetiért commendálhatnánk, de sok bizonyos okokért mind ifjuságához képest meg-ért jó erkölcsü, Istenfélő természetiért, józan életiért, és Magyar Országban régi Tekintetes és

Nagyságos uri nemzetéért ezzel az Országgal is Erdélynek hasznos szövetségéért, hogy innen nagyobb gyámola lehessen, mindenkor javalljuk, hogy a Nemes Ország mi utánnunk nem mást, hanem a Tekintetes és Nagyságos Homonnai Bálintot Uramat vegyék, válasszák és esmérjék fejedelmeknek. Ha ez tanácsunkat meg-fogadják, sok jót látnak benne, de legnagyobbat, hogy egész Magyar Országot evel magokhoz kapcsolván, nem tarthatnak ezután örökös megmaradásokra semmi ártalmat, mind eddig vagy Magyar Országból vagy a mint szokott volt lenni csak a két Oláh Országból is; és minden abból következő jókat ha ide nem írhatunk is, a Nemes Országot Isten bölcs ítélettel szerette, magoktól fel-találhatják és eleve meg-láthatták.

Az Erdélyi fejedelemséghez hagyjuk, hogy birassanak, Fagaras, Gyula, Szamosujvár, Várad, Lippa, Jenő, és minden végházak tartományostól.

Az Koronát is, kit nekünk Török Császár adott, hagyjuk az ország tárházába, úgy hogy fejedelemségről fejedelemségre maradjon, és annak készen tartassék, a ki az Országnak, ura lészen avál a köves szablyával edgyütt, amellyet adott véle.

Szathmárt pedig minden hozzá tartozó jószágokkal, jeles Hazánkhoz meg-mutatandó háládatosságunkért, és hogy a Posteritas is meg-emlékezzék jó szolgálatunkról, és a Nemes Ország ilyen szép erősséggel keritessék, hadjuk Erdély Országnak, és abban való Nemes Republicának örökben.

Intyük a Nemes Országot Erdélyt, mint édes Hazánkat, sőt meg-maradásoknak örökségéért az Istenre kénszerittyük ez egy dologról. Látván mind jelenvaló, mind következő állapottyokat, hogy a Székelly Nemzetséget a mi töllünk nekik adott szabadságban tartásák meg, és successorunkat is intjük, erre légyen fő gondgya. Így mind az Országnak és mind magának a birodalma örökösebb lehet. A Székelységet pedig mind kedves hiveinket intyük fejenként, szolgállyanak hiven Hazájoknak, és az Országban szép egyességgel alkuván, igyekezzenek az egész Magyar Nemzetségnek meg-maradására. Többé magyar vérbe fertőzni, és a nemesség romlására ne igyekzenek; hogy minden nemzetségek előtt dicséretes jó hírek, nevek fen maradhasson.

Mínthogy keresztyén hitünk tartása szerént az Ur Isten lelkünket e testünkből az idvezülendők száma köziben meg-kivánván, testünknek el-takarítására is gondunknak kell lenni. Az urakat, tanácsinkat, és minden rendbéli hiveinket szeretettel kérjük és intyük, előttök viselvén mind édes Hazánkhoz

[Erdélyi Magyar Adatbank]

és Nemzetségünkhöz jó akarattal meg-mutatott szolgálatunkat, és ha mi abban hátra maradt volna is, arra jó akarattal való szándékunkat, és hogy Isten az ő Kegyelmeik választásából immár mire hiva volt közöttük, és micsoda állapotra rendelt volt, mi a mi temetésünknek helyét rendeltük Erdélyben Gyula-Fejérváratt mint szerelmes Hazánkban; minthogy az odavaló fejedelmek ott szoktak eleitől fogva temetkezni: kérjük ő Kegyelmeiket szeretettel, nem csak pompával, sem nagy költtséggel, hanem a mint állapotunk és a mostani időnek fogyatkozása engedi, úgy temessenek el bennünket tisztességesen.